

odklonem obyvatelstva od politiky, je spíše kritickým pohledem na skutečnost, že nová česká společnost je uzpůsobena zájmem velmi malé části společnosti. Po volbách musí dojít k uzavření nové společenské smlouvy mezi mocí a obyvatelstvem.

Pozoruhodné byly i dva panely konference. V prvním, který byl tvořen převážně lidmi z exilu, se hovořilo o pohledu na českou společnost „zvenku“ a „zevnitř“. Komentáře divající se na Českou republiku zvenku upozorňovaly na to, jak obtížná bude integrace české společnosti do Evropy. Uplynulých 50 let nás silně oddělilo od politických kultur i mentalit západní Evropy. Na druhé straně se panelisté dohodli na tom, že geopolitická situace Česka je v podstatě příznivá.

Mimořádně zajímavá byla prezentace *Miloše Havelky* o české mentalitě a sociologická interpretace jejích proměn. Havelka prezentoval analýzu čtyř dimenzí: univerzality-partikularity a kontinuity-diskontinuity. Vysvětlil, jaká napětí a jaké komplementarity lze nalézt, díváme-li se na české myšlení a české postoje prizmatem těchto dimenzí. Lze pouze doufat, že jeho text bude brzy uveřejněn.

Poslední částí konference byl panel o naší připravenosti k vstupu do Evropské unie. *Jan Křen* zdůrazňoval skutečnost, že komparace národních dějin jsou již vyčerpány a že bychom měli prosazovat studie vedoucí k napsání evropských dějin. *Petr Dostál* upozorňoval na nutnost rozlišovat mezi našimi vztahy k okolním státům, blízkým hegemonům a k světovým velmocím. Potřeba širšího geopolitického myšlení je v Česku podceňována. *Dušan Třeštík* poukázal na to, že si musíme uvědomit, že vstupujeme do Evropy, která se poněkud uzavírá vůči Spojeným státům, jihovýchodní Asii, evropským státům, které nejsou členy EU, do Evropy, která také ztrácí svou konkurenceschopnost. Panelisté také přemýšleli o existenci alternativních scénářů při ne-vstupu do Evropské unie. *Otto Pick* poukázal na to, že takové scénáře existují, avšak všechny vyznívají katastroficky. Diskuse se snažila naznačit sociologické důsledky našeho vstupu do EU a z toho pak vyplynulo doporučení, aby se další konference MČSS zabývala komparacemi české společnosti s ostatními evropskými společnostmi, zejména s našimi sousedy.

Jiří Musil, Petra Klvačová

Významná konference

Oslavy 650. výročí založení Karlovy univerzity nejsou omezeny jen na rituálně slavnostní příležitosti, ale staly se podnětem k řadě odborných a vědeckých konferencí. Jednou z nich byla konference *Česká společnost na konci tisíciletí*. Organizovala ji Fakulta sociálních věd UK a inspirátorem i hlavním organizátorem byl *Martin Potůček*. Vysoká angažovanost Fakulty sociálních věd na konferenci byla patrná z vtipného a zároveň hlubokého projevu *Miloslava Petruska* a z moudré a vyvážené přednášky děkana fakulty *Lubomíra Mlčocha*. Konference začala plenárním zasedáním, rozdělila se pak na 5 sekcí a opět se sešla na společném plenárním zasedání, které projednalo závěry, ke kterým jednotlivé sekce dospěly. To alespoň zčásti přispělo ke komunikaci mezi sekcemi.

Konference usilovala na základě analýzy současného stavu a kritiky strategie transfor-

mace použité po roce 1992 především o vytýčení nové vize pro český stát. Pozornost se nepochybně soustředila na formulaci programů, spíše než na analýzu stavu, ve kterém se česká společnost nachází. Tím nemá být řečeno, že na konferenci nebyly prezentovány rozbory soudobé české společnosti. To platí zejména o sekci, která se věnovala *Problémům české společnosti*. Nejvíce pozornosti soustředila sekce řízená *Martinem Potůčkem* *Vize pro český stát*. Velký zájem byl rovněž o sekci zabývající se *Cestami ke zlepšení životního prostředí České a Slovenské republiky*, kterou řídil *Bedřich Moldan*. O něco menší zájem byl o sekci *Makroekonomická transformace v kontextu společenských změn*, jejímž garantem byl *Milan Sojka*, o sekci věnovanou *Problémům českého a slovenského státu*, kterou řídil *Jiří Musil*, a konečně také o sociologicky orientovanou sekci, která usilovala o zmapování situace soudobé české společnosti, a kterou měl na starosti *Jiří Kabele*. Nejdříve se budeme věnovat právě jí.

Sekce se zabývala poměrně bohatým vějířem otázek: jazykem a diskursem, důvěrou, otázkou sociálních nákladů transformace, rozdělením příjmů, působením adresné sociální politiky, dilematem vztahu rodina-kariéra u mladých žen, sociálním vylučováním velkých skupin obyvatelstva, demografickým vývojem společností, zdravotnickou reformou, postoji veřejnosti ke kriminalitě, organizovaným zločinem a vězeňstvím. Účastníci sekce se shodli na tom, že dané oblasti jsou v krizi, ale že zároveň fungují. Některé z uvedených problémů nejsou produktem naší transformace, ale vyjadřují potíže spojené obecně s vývojem soudobých evropských společností. Ve dvou oblastech je však česká situace vážná: první je organizovaný zločin a druhou sociální vylučování velkých skupin obyvatelstva ze společnosti. Příklad Romů je nejkřiklavější, ale není jediný. Součástí společenské reflexe současného stavu je pocit zklamání z průběhu české transformace, ten je často posilován vlivem médií. Nicméně nespokojenost s neúspěšnou reformou zdravotnictví, s rostoucí kriminalitou a klesající bezpečností jsou zřejmě reflexí neúspěšné politiky. Účastníci se však shodli také na tom, že odpovědnost za daný stav nese zčásti i širší veřejnost, nejen státní orgány. To se týká sociálního vylučování, kriminality, obecného porušování dohodnutých pravidel aj. Není pochyb o tom, že větší informovanost o činnostech veřejných, ale i soukromých složek společnosti by pomohla situaci zlepšit. Zdá se mi však, že v sekci nebylo dosti času na to, aby se pátralo po příčinách daného stavu české společnosti.

Sekce zabývající se ekonomickou transformací se soustředila na souvislosti mezi ekonomikou a sociokulturní částí české společnosti. Nescházely však podněty týkající se přímo hospodářské politiky. Z nichž nejdůležitější byla výzva přejít od „růstu taženého službami“, který se podle účastníků jednání vyčerpá, ke strategii „exportem taženého růstu“. V závěrech sekce byla nenápadně umístěna důležitá – a podle mého soudu nedocenená – zmínka o tom, že u nás nedochází k posunu od „spotřebního“ ke „zdrojovému“ pojetí veřejného sektoru. Na tom je založen úspěch Billa Clintona a také Tony Blaira a měli bychom této strategii věnovat zvýšenou pozornost.

Ekonomická sekce upozornila na to, že kritickým faktorem hospodářské transformace je kvalita řízení a proto je zapotřebí věnovat mnohem větší pozornost manažerskému vzdělání. Důležitější však myslím bylo upozornění na to, že „křížové struktury vlastnických práv vytvořily neefektivní struktury vlastnického ovládnutí firem“ a že „státní správa nevytvořila odpovídající právní rámec a není schopna zaručit soukromé vlastnictví“. Účastníci sekce vyjádřili velmi otevřeně své znepokojení nad stavem veřejného sektoru. V závěrech z jednání se uvádí nebezpečí selhání veřejného sektoru a upozorňuje se na to, že v tomto sektoru probíhají degenerativní procesy hrozící otevřenou krizí. Institucionální i funkční stav této složky české společnosti se stal hlavní překážkou na cestě České republiky do Evropské unie.

Na jednání sekce zabývající se problémy životního prostředí se projevila obvyklá tendence v myšlení ekologicky orientovaných skupin lidí, to jest velká různorodost názorů a nedostatek konsensu. I názory na klíčový koncept, kterým je idea trvale udržitelného rozvoje, byly často protichůdné a koncept zřejmě vyžaduje intenzivní dialogu a analýzy. Do tohoto dialogu je však zapotřebí vtáhnout i širší veřejnost. Účastníci sekce však mohli poukázat na řadu pozitivních změn: na růst morální a etické orientace, na zájem o decentralizaci a občanskou společnost, na poplávku po seriózních informacích a tlak na koncipování kvalitní ekologické politiky.

Sekce zabývající se problémy českého a slovenského státu věnovala pozornost rozkolísanosti českého právního myšlení, podceňování právních stránek politického a hospodářského systému země a nepřipravenosti veřejné správy na velké nároky spojené se vstupem České republiky do Evropské unie. Pozoruhodná byla přednáška Petra Pitharta o otázkách české státnosti, českého nacionalismu a české identity. Sekce se rovněž dotkla problémů a rizik spojených se začleňováním malé země do velkých nadnárodních struktur. Převládlo však stanovisko, že vstup do Evropské unie přinese republice podstatně více než setrvávání v jakési „splendid isolation“. Důležitou částí jednání sekce byla její slovenská část. Ukázalo se, že jestliže se v českém státě bojuje o formu demokracie, na Slovensku může jít